

## SAVREMENI ZAHTEVI U OBUCI I VASPITANJU

Osnovni cilj obuke jedinica je postizanje znanja i sigurnosti, a kroz praktično uvežbavanje i veštine izvođenja svih radnji koje nameće savremeni rat. Za postizanje ovog cilja postoje osnovni uslovi. Međutim i pored usvojenih koncepcija, truda i volje starešina i vojnika, često se ističe da se zahtevi i veština savremenog ratovanja relativno sporo usvajaju i da postignuti stepen obuke još ne zadovoljava. Razne vežbe, savetovanja, kritičke analize i štampa na ovo često ukazuju.

Šta je uzrok tome? Da li sve teškoće možemo pravdati velikim prilivom savremene tehnike, koja je ispunila kasarne i poligone, a koja traži i nove kadrove? Da bi se bolje uočile ove teškoće, poslužiću se upoređenjem sa našom privredom. Izmena tehnologije i uvođenje novih mašina u fabrici traži i prekvalifikaciju rukovalaca tih mašina, nova i viša znanja, veću stručnost. Traži se i nova organizacija rada, izmena tehnološkog procesa, a da bi se sve ovo usaglasilo i postigla određena produktivnost, potrebno je i uhodavanje koje često traje duže vreme. Ako je to tako u fabrici, sa stalnim uslovima rada, onda se može sagledati kako je to u armiji, kako se to uhadava u obuci gde se uvode radikalno nova sredstva i koju usložavaju neprekidno promenljivi faktori, kao što su protivnik i njegova dejstva, stalno novi zadaci, novo zemljište, vreme i drugo. To će biti još jasnije kad uzmemo da osnovu te nove tehnike čine nuklearna i raketna sredstva, elektronika i druga sredstva i oprema koji su toliko izmenili oružane snage, da njihova upotreba od svakog vojnika i starešine traži daleko više znanja i veštine. Prema tome složenost nove tehnike jeste jedan od prvih razloga zašto se u obuci ide sporije za savremenim zahtevima.

Drugi, ne manje važan, razlog je prakticizam i inercija starog znanja koje se niz godina taložilo, konzerviralo u podsvesti i tako postiglo snagu navike. Ne radi se o svesnom otporu novom, nekom stavu, politici, već o pojavi koja se prirodno i manje ili više javlja kod svakog čoveka kada treba prevazići staro i zameniti ga novim. Dobivši snagu konzervatizma, staro znanje i navike, bez obzira na volju i svest, ne gube se jednostavno, već daju prirodan otpor novom koje se nameće kao posledica izmenjenih uslova i odnosa. Za savlađivanje ovakvog otpora neophodna je stalna, svesna i konkretna aktivnost. Poslužimo se jednostavnim primerom. Ako pri radu zamenimo desnu s levom rukom, videćemo kolika je jačina podsvesti i fizičke navike u savlađivanju prirodnog otpora. Vrlo

često ćemo zaboraviti da smo se na ovo i odlučili. To je još teže kad se radi o složenijim procesima koji su postali navika i treba ih najjednom izmeniti.

Kada se radi o Armiji, konzervativizam je posebno karakterističan, jer se, počev od odnosa stariji — mladi, rukovanja oružjem, brojnomo i raznovrsnom opremom, pa do teoretskih koncepcija i njihove primene u taktici, sve čvrsto reguliše i definiše propisima, pravilima i uputstvima. Ako se u trupi, školi godinama striktno sprovodilo i praktično uvežbavalo, onda je prirodno da su se kod starešine shvatanja i postupci konzervirali, postali navika u mišljenju i radu, koja se više ne može jednostavno, kao magnetofonska traka, prebrisati, bez obzira koliko nova materijalna baza i uslovi to traže.

Snage inercije starog i konzervativizam ne deluju samo na neposredne izvodače obuke već manje ili više na sve ostale, čak i na one koji pripremaju pravila i propise, koji stvaraju planove i programe obuke, rukovode sa niže ili više lestvice. Konzervativizam na ovim mestima postaje ozbiljna stvar kada njegovi nosioci nisu toga svesni i misle da idu u korak sa savremenim zahtevima. Međutim, važno je što se obično na ovim mestima nalaze ljudi čija sprema i sposobnost obezbeđuju široko sagledavanje svih aspekata starog i novog, njihovo pravilno dijalektičko povezivanje. Oni su normalno i nosioci inicijative u kreiranju savremenog. Zato, ako hoćemo da novo brzo preovlada, i to nesamo u teoriji i zauzimanju stavova već i da postane sastavni deo mišljenja i postupanja svakog starešine i vojnika, neophodno je više znanja nego što je samo teoretsko usvajanje ratne službe i drugih borbenih pravila, potrebno je više kritičke oštine i odlučnosti protiv starih neprevaziđenih navika, uporna i neprekidna borba svih starešina — od generala do desetara.

Zašto u teoriji često brzo i lako usvajamo i revolucionarne promene, a u praksi pravimo kompromise? Pored navedenih razloga, na ovo u velikoj meri utiču shvatanja i mišljenja manjeg broja ljudi koji pate od „kompleksa savremenosti i modernizma“. Oni potcenjuju svu klasičnu tehniku i oružje, a sva rešenja zasnivaju samo na novom, najsavremenijem, bez obzira da li je novo realno i moguće za dotičnu zemlju i armiju. Oni najčešće idu u frazeologiju, jalovi radikalizam, koji često može doneti više štete nego i konzervativizam.

Ovo nisu jedini, ali su sigurno među osnovnim uzročnicima koji otežavaju i usporavaju afirmaciju savremenih zahteva u obuci i vaspitanju. Umesto daljeg traženja razloga, pokušaću da iznesem neka od važnijih pitanja iz domena taktičke obuke, gde se reljefno može uočiti zaostajanje prakse iza usvojenih načela i koncepcija.

*Taktička obuka starešina.* Učenje i usvajanje novog u primenjenom delu taktike zasniva se na obradi kompleksnih taktičkih zadataka. Na prvi pogled ovo izgleda dobro i metodski pravilno. Međutim znamo, da kada se uči i najprostija praktična radnja, recimo iz nastave gađanja, strojevog pravila i slično, deli

se na razdele i tek kada se taj deo dobro nauči i uvežba, prelazi se na punu radnju. Ali, kod taktike odmah se počinje kompleksnom taktičkom radnjom: napad, odbrana, marš sa borbom u susretu i drugim. Tako komandnoštabna ratna igra, grupno zanimanje ili vežba na zemljištu svaki put se planira i izvodi u celini, počev od procene situacije, donošenja odluka, planiranja rodova i službi pa do dovođenja jedinica i samog boja. Kada se uzme da efektivni deo ovakve vežbe, grupnog zanimanja traje relativno kratko, jedan do dva, pa i tri dana, onda se može videti kakvi su uslovi da se ovlada novom koncepcijom borbe i stilom komandovanja koji nameću savremeni zahtevi.

Za ovako kratko vreme i ovakvim metodom obrade, kroz zahvatanje kompleksnog napada, odbrane i drugo, ne mogu se naučiti, u praksi uvežbati i usvojiti sva nova i najvažnija pitanja. To se može u izučavanju teorije taktike, ali u njenoj primeni, pogotovu kada se vežba odvija u savremenim uslovima i punoj složenosti borbene situacije, čak i „A“ — udari, njegovi učinci, postupci i rad organa i komandi, jedinica i ustanova nakon tih udara obrađuju se na brzinu, olako i površno. Zbog toga se i najsavremeniji faktori boja ne mogu adekvatno shvatiti, a na drugoj strani teško se prevazilaze stare norme i shvatanja i savladaju inercija i navike starog.

Umesto takvog metoda i ovde se može ići po delovima. Na primer, najpre obraditi samo eksploataciju „A“ — udara ili zatvaranje breše u odbrani sa svim aspektima koji iz date i konkretne situacije proizilaze ili se zadržati samo na dovođenju jedinica kroz kontaminirano zemljište, a zatim obraditi njihovo uvođenje kroz borbeni poredak jedinica u neposrednom dodiru; može se još više suziti pa obraditi postupak čete, bataljona, diviziona kada se nađu u zoni snažnog dejstva „A“ — udara i drugo, isto tako mogu se posebno i kroz samostalna zanimanja obraditi pojedini rodovi, službe pozadine, posebno obezbeđenje saobraćaja, snabdevanje ili sanitetsko zbrinjavanje jedinica u svim uslovima koje nameće savremena situacija. Nakon svake od ovih pojedinačnih obrada koje se mogu razrađivati na jednoj istoj taktičkoj osnovi izvršiti svestranu analizu, ističući glavne momente i u čemu se ovakve obrade razlikuju od starog, prevaziđenog. Tek kada se ovako savladaju delovi, ići na povezivanje i veće zahvate, recimo pozadine u celini, donošenje odluke sa planiranjem i najzad na kompleksne zadatke. Smatramo da bismo ovakvim metodom, od prostog ka složenijem i u ovoj materiji imali bolje rezultate i lakše bismo preovladali stare normative i shvatanja u taktici, a sa pedagoške strane bi se postigla veća solidnost i sistematičnost u taktičkoj obuci.

Pored iznetog, treba istaći da se u toku rešavanja kompleksnih zadataka u kojima su ukomponovani „A“ i „H“ — udari, nastupaju razne dileme: da li se upotrebom sredstava masovnog uništavanja neće izvesti planirani ciljevi vežbe, a donete odluke neće biti ostvarene, da li se napad, odbrana, marš i drugo neće izvesti na planiranu dubinu, da li se vežba uopšte neće moći izvesti, jer će cele jedinice biti onesposobljene za dalje izvršenje zadatka i drugo. Da

vežba ne bi „propala“, često se dešava da se, umesto rada u takvim (teškim) uslovima i prilagođavanja odluke baš takvoj situaciji, pribegava špekulativnim merama, umanjanju efekta nuklearno-hemijskih sredstava, raketa, oklopnih snaga i avijacije. Ponekad se dejstva nastave kao da rušenje, kontaminacije i veliki gubici ne postoje ili ih je neka čarobna ruka popravila. Iz ovoga se lako uočavaju i posledice, skretanja sa pravog puta uvežbavanja i stvaranje pogrešne slike savremenog boja.

Ovde bi se mogla izneti i druga značajna pitanja obuke kao: savlađivanje kontaminiranog zemljišta i kretanje na savremenom bojištu, aktivnost u vidu protivnapada, ispada i slično. Pozitivni princip aktivnosti ponekad se u mirnodopskoj obuci toliko forsira da se primenjuje i kada nema realne osnove. Ponekad pešadijska jedinica, dobro zaštićena zemljištem i njegovim fortifikacijskim uređenjem, krene u protivnapad, iako protivnik napada oklopnim sredstvima i u vazduhu je nadmoćan. Znači, aktivna radnja se izvodi kada za nju ne postoje nikakvi realni uslovi. Aktivnost u taktičkoj sferi ostaje i dalje važan i bitan elemenat boja, ali njega je nužno daleko više izučiti na bazi savremenih uslova.

*Protivoklopna odbrana.* Ostvarujući sve veću pokretljivost, vatrenu snagu, hemijsko-radiološku i drugu zaštitu, armija menja i prilagođava svoju organizaciju i formaciju, naoružanje i opremu savremenim zahtevima. Savremena pešadijska divizija, čiji je naziv (pešadijska) više odraz terminološke inercije, ima tako reći sve borbene elemente na oklopljenim vozilima koja joj služe za borbu i transport. U savremenoj pešadijskoj diviziji pored pešadije i tenkova danas su dobili svoj oklop i artiljerija, inžinjerija, protivavionske jedinice veze i druge iz kojeg vode i neposrednu borbu. Ako se osvrnemo na razvojni put, videćemo da su pešadijske divizije još u II svetskom ratu postale motostreljačke, da bi kasnije delom prerasle u motomehanizovane. U najsavremenijim armijama danas se pešadijske divizije razlikuju od oklopnih samo po broju tenkova.

Polazeći od ovakvog razvoja kopnene vojske, sigurni smo da će sutrašnje bojište najčešće biti ispunjeno masom oklopnih vozila, iz kojih pešak, tenkista, izviđač, artiljerac, inžinjerac i drugi otvaraju vatru, kreću se i bore. Kao primarno se postavlja kako se materijalno, moralno, psihološki i znanstveno osposobiti za borbu protiv ovakve mase oklopnih vozila. Pošto količina i karakter formacijskih protivoklopnih sredstava ne može obezbediti masovnu borbu sa oklopom protivnika na svim odstojanjima, to i masovnost protivoklopne borbe ne bi mogla počivati samo na specijalnim protivoklopnim jedinicama i oruđima, već i na svakom vojniku, bilo da je pešak, artiljerac, vezista ili kuvar. Dakle, za masovnu protivoklopnu borbu mora biti naoružan i obučen svaki vojnik, bez obzira na njegovo mesto i ulogu u jedinici i borbenom poretku, bez obzira na to što se može desiti da naš protivnik ne bude tako savremen i do tih razmera oklopljen.

Postavlja se pitanje: kako se osposobiti za masovnu protivoklopnu borbu? Tenk, raketa, i druga savremena sredstva su si-

gurno najefikasnija. Ali ostati isključivo na njima za masovnu protivoklopnu borbu je nerealno i za najveće armije, kako zbog ekonomičnosti, tako i još više zbog zadataka oružanih snaga uopšte. Iluzorno bi bilo zasnivati masovnu protivoklopnu borbu samo na protivoklopnim jedinicama. To bi vodilo u jednostranost oružanih snaga i do negacije njenih ofanzivnih zadataka. Zato ne bi trebalo zaboravljati i zanemarivati odavno poznata i jeftina sredstva koja se mogu lako, masovno, čak i bez posebnih fabrika pripremati. To su, kako ih obično nazivamo, „priručna“ sredstva: zapaljive flaše, svežnjevi bombi, mine, trombloni i RB. Ovo su prosta, ali zato na bliskom odstojanju vrlo efikasna sredstva. Zapaljivu flašu, svežanj bombi, protivoklopnu minu može pripremiti svaki vojnik. Ovde nije potreban ni veliki transport za dotur, jer se radi o maloj količini potrošnih sredstava koja se mogu lako naći i dobiti, a za njihovo lansiranje je dovoljna samo ruka vojnika.

Postoje pojedinačna shvatanja da su priručna protivoklopna sredstva toliko prosta, da na uvežbavanja za njihovu upotrebu ne treba gubiti vreme u mirnodopskoj obuci. Zbog ovoga se cela obuka na ovim sredstvima svodi na nekoliko teoretskih časova — da se opišu i ukaže na njihovu primenu u prošlosti. Praktična primena i uvežbavanje vojnika najčešće izostanu. Pored toga, postoji tendencija da se potcene ova sredstva i da se zaboravi njihova uloga i efikasnost kako u prošlom, tako i sadašnjim ratovima. Pod Moskvom 1941. godine, a i kasnije, Guderijanovi tenkovi su masovno goreli i naterani na povlačenje u prvom redu smelošću i veštinom pešaka sa protivtenkovskom puškom, benzinskom flašom, svežnjemina bombi i lovcima tenkova. Isto tako, naš NOR i posebno borba Vijetnamaca protiv superopremljene armije SAD danas očito pokazuju koliko i ova sredstva mogu biti efikasna u rukama moralno-psihološki pripremljenih i u ovoj veštini dobro obučениh vojnika. Uzgred da napomenemo da i u armijama SSSR i SAD o tromblonu, zapaljivoj flaši, lovcima tenkova i danas se govori kao o aktuelnom sredstvu, a u njihovoj vojnoj štampi se o tome dosta piše. To je normalno, jer zapaljiva flaša i svežanj bombi, vešto upotrebljeni sa bliskog odstojanja, mogu zapaliti ili onesposobiti svako oklopno vozilo i biti isto toliko efikasni kao raketa, napalm-bomba i drugo savremeno pt-oružje. Zašto se onda ne uvežbavati na ovim sredstvima i u miru? Svakako bi najopasnije bilo suprotstaviti jednu vrstu sredstava drugim (modernu priručnim) i zaoštravati na isključivost. Samo i jedna i druga sredstva zajedno mogu obezbediti sigurnu i masovnu protivoklopnu odbranu.

Materijalno-tehnička priprema za masovnu protivoklopnu borbu nije problem. Daleko više nanosi štetu pasivnost u obuci i moralno-psihološkoj pripremi vojnika. Nedovoljna konkretna aktivnost kroz obuku i vaspitanje ne može se pravdati. Veština u sigurnom i umešnom uništavanju oklopnih vozila može se postići samo smišljenim i pravilnim usmeravanjem obuke i to kroz sve faze. Pri tome je važno da se u programe i planove preciznije postavle ciljevi, a zatim formulišu odgovarajuća nastavna pitanja i ostavi im se

dovoljno vremena. Ovu obuku treba konkretnije regulisati kroz praktična uputstva, posebno za metodiku izvođenja pojedinih vežbi, kako bi se kroz uvežbavanje postiglo stvarno majstorstvo u uništavanju oklopnih vozila. Kad govorim o ovom, onda tu mislim da je pri ovakvom stanju nedovoljno u programima dati samo temu, a sve ostalo prepustiti volji, inicijativi, shvatanju i snalažljivosti trupne komande i starešina koji neposredno izvode obuku. Da je to pogrešan stav, drastično ukazuju dosadašnja iskustva.

Obuka na priručnim protivoklopnim sredstvima i njihova vešta primena na prvi pogled izgleda prosto, kao jednostavna stvar. Međutim, nije baš tako. I pri letimičnoj kontroli uverićemo se da bez prethodnog učenja i uvežbavanja vojnici neće znati da naprave zapaljivu flašu, da je aktiviraju i zapale, neće znati da tenk ili transporter pogode i zapale iz raznih položaja i situacija ili ih onesposobe za borbu. Ako se ozbiljnije razmotri, videće se da savladivanje ove veštine nije ništa lakše od, npr., veštine gađanja puškom, puškomitraljezom i drugim oružjem. Ali, koliko se zaostaje od zahteva i potreba biće jasno ako znamo da svaki vojnik (pešak) u toku redovne obuke izvrši oko 30 gađanja puškom i puškomitraljezom a prostim i drugim protivoklopnim sredstvima ni jedno. Da li ovo nije krupna anomalija? Ni psihološka priprema za borbu sa oklopnim vozilima nije od manjeg značaja. Kad vojnik dobro upozna tenk, transporter i sve njihove mogućnosti, dobra i slaba mesta, onda brzo dolazi do saznanja da i oni imaju velikih slabosti i da se većom upotrebom čak i priručnih sredstava mogu uništiti ili oštetiti. Psihološka priprema je usko povezana sa obukom i sticanjem veštine u uništavanju vozila i ne bi ih trebalo kruto razdvajati. Ovde je posebno važno da se svaki vojnik, posebno na vežbama, često susreće sa tenkovima i obučava u vođenju bliske borbe sa njima. Na taj način oni postaju za njega vatreno oružje, tehnika kao i svaka druga. Zato je posebno važno tako koordinirati logoravanja i vežbe da u zajedničkoj obuci budu obavezno prisutni tenkovi.

Za postizanje majstorstva u uništavanju tenkova i drugih oklopnih vozila veliki značaj ima materijalno obezbeđenje, naročito za garnizone (kasarne) koji nemaju oklopne jedinice. Na prvi pogled to izgleda neizvodljivo bez oklopnih vozila. Međutim, priručna sredstva, počev od drvenih pa do stvarnih zapaljivih flaša, svežnja bombi i mina moći će da obezbedi svaka jedinica. Isto tako će svaka jedinica moći da od jačega lima napravi maketu tenka, transportera, a zatim da u nju ugradi elektro ili benzinski motor i učini je pokretnom na železnim šinama. Materijal za sve to se može bez teškoća naći i u otpadu, a neke jedinice su to već uradile i to bez posebnih izdataka. Na taj način svaka jedinica može brzo doći do malih poligona za protivoklopnu borbu, gde se organizovano, po planu i lančanim procesom, svi vojnici uvežbavaju u veštini uništavanja tenkova raznim protivoklopnim sredstvima. Sa stanovišta savremenih zahteva izgleda paradoksalno da gotovo ni u jednoj kasarni nemamo mala prikladna strelišta za gađanje oklopnih vozila i niskoletećih aviona. Čak se na tome i ne insistira.

**Borba protiv niskoletućih aviona i helikoptera.** Savremeni uslovi su avionu i helikopteru dali važne zadatke u neposrednim borbenim dejstvima. To je uticalo na njihovu masovniju primenu u KoV, koja je ovim dobila novi kvalitet. Na savremenom bojištu oni su, u manjem ili većem broju, stalno prisutni. Pored toga, formirane su vazdušnopokretne jedinice jačeg sastava gde je helikopter došao da kopneni zameni vazdušnim transportom. Vazdušnopokretna divizija već je duže u dejstvu na ratištu Vijetnama. Tu se otišlo dalje od faze eksperimentisanja.

Niskoleteci avion i helikopter dobili su masovnu i raznovrsnu primenu u savremenoj borbi. Oni izviđaju, vrše desantiranje i transportovanje, fotografišu i igraju razne uloge u vezi, sanitetu, snabdevanju, korekturi artiljerijske vatre i u neposrednoj borbi sa tenkovima i drugim ciljevima na zemlji. U jedinicama kopnene vojske avion i helikopter su već dokazali veliku efikasnost i zato su svakim danom sve brojniji u jedinicama pešadije, oklopnim i drugim. Tu i tolika njihova prisutnost na bojištu zahteva organizovanu aktivnost i borbeno angažovanje svake pa i najmanje jedinice iznad čije glave oni neprekidno dejstvuju. Međutim, prema sadašnjem stanju i iskustvu sa obuke i vežbi, ostalo je da borbu sa ovim sredstvima vode specijalne jedinice PVO (protivavionska artiljerija i mitraljezi, protivavionske rakete i lovačka avijacija). Kad znamo da ni najsavremenije armije svojom protivvazdušnom odbranom ne mogu zaštititi teritoriju, jedinice i ustanove na frontu i pozadini od avijacije protivnika, postavlja se pitanje da li bi to mogle druge manje zemlje. Neosporno i ovde se samo po sebi nameće kao osnovno pitanje kako obezbediti masovnu borbu protiv niskoletućih aviona i helikoptera? Da li osposobljavati svakog vojnika u jedinici da ličnim naoružanjem (puškom, puškomitraljezom) stupa u ovu borbu? Na to se nekada protivvazdušna odbrana daleko više oslanjala.

Do pojave mlazne avijacije i njenog masovnog uvođenja pešadijsko naoružanje u protivvazdušnoj odbrani imalo je određenu i konkretnu ulogu. Nije to bilo samo na vežbama već i u pravljenjima, obuci i pripremi vojnika za aktivnu protivvazdušnu odbranu u vreme mira. Sve do skoro avijacija velikih brzina je u raznim koncepcijama, pa i pravilima, toliko potencirana, da je primena sporijih letelica smatrana skoro nemogućnom na bojištu. Kao posledica ovoga bila je gotovo potpuno zanemarena upotreba, vežbanje i obuka vojnika u protivavionskoj borbi pešadijskim naoružanjem. Na vežbi, manevru i drugim zanimanjima danas se teško može videti da pešadijska ili bilo koja druga jedinica upotrebi svoje oružje protiv aviona i helikoptera. Osim nekoliko informativnih časova, ova tematika je gotovo iščezla iz trupne obuke i uvežbavanja, iako je poznato da se bez dugog i solidnog uvežbavanja ovi ciljevi vrlo teško pogađaju.

Osnovni razlozi ovakvom stanju u protivoklopnju odbrani mogu se tražiti u pogrešnoj orijentaciji da je i protivvazdušna odbrana stvar samo specijalnih jedinica, kao i da su pešadijska sredstva i naoružanje neefikasni. Na vežbama se može zapaziti tolika pasivnost, da ne samo da nije organizovana zaštita komandnog

mesta, pozadinske baze, vatrenih položaja artiljerije i pešadije već se zaboravi i na osmatrače neba. Ipak glavni razlog ovakvom stanju bismo morali tražiti u izmenjenoj ulozi i značaju sporih letelica do koje je došlo u zadnje vreme. Ovakvoj izmeni nije sledila i adekvatna izmena u protivvazdušnoj odbrani kopnene vojske, planovima i programima nastave i odgovarajućoj obuci u miru.

Svakako da se ovi propusti ne bi mogli lako i brzo otkloniti prvih dana rata, jer za sticanje veštine u gađanju ciljeva u vazduhu treba dosta sistematskog uvežbavanja, kao i psihološke pripreme. Zato ovaj problem treba ozbiljnije proučiti i na bazi savremenih zahteva pronaći realna rešenja. Treba preciznije i jasnije definisati savremenog protivnika i istaći u kojoj će meri kod njega biti zastupljene pešadija ili oklopne snage na zemlji, a u kojoj spore ili brze letelice u vazduhu. Na osnovu ovoga usmeriti obuku, u prvom redu kroz preciznije programe i određivanje vremenskih proporcija između osnovnih tema. Kao što je istaknuto za protivoklopnu odbranu, i ovde se može, bez teškoća i velikih izdataka u svakoj kasarni, stvoriti neophodno materijalno obezbeđenje (kasarnski poligon i drugo) za gađanje niskoletjećih aviona i helikoptera. Na svakoj vežbi na zemljištu, posebno pešadijskih i oklopnih jedinica jačine bataljona i više, mogu se obezbediti klipni avioni ili helikopteri koji bi rešili određene zadatke, a kopnenim jedinicama nametnuli protivavionsku borbu i zaštitu. Ovo se dobrim delom i sada postiže kroz saradnju sa vazduhoplovstvom, ali i pored toga nedostaje aktivnost i navika jedinica u protivvazdušnoj borbi pešadijskim naoružanjem. Zapravo, velike su mogućnosti da se i ovo pitanje zahvati i kroz obuku rešava, ako mu se organizovano priđe.

Kao što se vidi, savremeni uslovi nameću nove zahteve obuci, ali postoje i velike mogućnosti da se to ostvari i da se pri tome ostane na realnoj osnovi. U traženju rešenja na kraju bih predložio i sledeće mere:

Dok se ne ovlada savremenim elementima i dok oni ne postanu sastavni deo našeg mišljenja, težište taktičke obuke komandi i starešina imati na grupnom zanimanju. Tu dati dovoljno vremena da se ukrste i slobodno iznesu mišljenja, analiziraju i sagledaju primarni momenti. Ovim metodom postupno i po elementima se uvežbava primena nove koncepcije, a tek onda kroz komandnoštabne ratne igre i vežbe na zemljištu to povezivati u vremenske i druge norme koje nameće borbena situacija. U planovima i programima obuke ovom metodu bi trebalo ostaviti dovoljno vremena na račun teoretskog i drugog rada.

Pronaći sredstva i stimulanse koji će obavezati starešinu da čita i proučava savremene materijale u vojnoj štampi. Ovo je uslov bogaćenja znanja i unapređivanja teorije i sopstvene prakse. U domovima Armije otvoriti tribinu i razviti diskusiju po aktuelnim pitanjima savremene taktike.

Kod svakog starešine, vojnika, pitomca i slušaoca u školi usaditi shvatanja da se protiv mase tenkova, niskoletjećih aviona i helikoptera na bojištu može danas uspešno boriti i boj u celini voditi samo masovnom protivoklopnom i protivvazdušnom borbom. Kroz



vaspitanje i obuku učiniti daleko više da se iz teorije i koncepcije ovo uvede i u praksu svake jedinice.

Proučiti sadašnje programe obuke i na bazi savremenih zahteva odrediti težišne teme i dati im dovoljno vremena za obuku i uvežbavanje. Sve ovo regulisati odgovarajućim planovima i programima za svaki rod — službu. Na ovaj način ovako važno pitanje neće ostati na opštem naređenju, kampanji i slobodnom nahodjenju pojedinih komandi i starešina, već će biti čvrsto regulisano programima koji će obezbediti sistematsku obuku. Bez ovoga svako traženje rešenja obavezno se sukobljava sa subjektivnim stavovima i postojećim planovima i programima.

Umesto realnog insistiranja na velikim poligonima za obučavanje jedinica (puk, brigada, divizija) za prvu fazu je realnije početi sa tim da se u svakoj kasarni izgrade mali sobni i kasarnski poligoni za praktično obučavanje u svim borbenim radnjama koje nameću savremeni uslovi. U prvom redu imati poligon za borbu sa oklopnim vozilima, niskoletućim avionima i helikopterima, za savlađivanje kontaminiranog zemljišta i drugih vrsta prepreka, pa sve do vatrenih položaja malih jedinica, centra veze, previjališta, fiskulturnog poligona i drugo. Neke jedinice sa više inicijative pretvorile su svoj kasarnski krug u ovakve poligone, na kojima se po utvrđenom planu, takoreći u lančanom procesu, uvežbava pojedinac, grupa boraca, odeljenje pa i vod. Tek nakon ovoga bi se moglo vežbati na većim poligonima združenih jedinica, a ako takvih nema, onda na slobodnom zemljištu. Jedni i drugi poligoni čine celinu jednog kontinuiranog procesa obuke, ali oni mali imaju primaran značaj i s obzirom na to da se lako i malim sredstvima mogu izgraditi te se njihovo nepostojanje ne bi se moglo ničim pravdati.

U plan i program obuke za starešine i vojnike uneti određen broj gađanja oklopnih ciljeva. Pored tromblona, zapaljive flaše i svežnja bombi svaki vojnik i starešina bi morao na odgovarajućem poligonu izvršiti (jednom godišnje) gađanje pokretnog oklopnog cilja ručnim bacačem, kao i niskoletećeg aviona vazdušnom puškom. Vreme i sredstva za ovo uzeti na račun gađanja puškom, a za starešine pištoljem. Interesantno je napomenuti da se od završetka rata ovakva gađanja protivoklopnih i vazdušnih ciljeva nisu izvodila. Način izvršenja, propozicije, vođenje evidencije i druge elemente za ovo gađanje regulisati propisima i posebnim uputstvima.

Prilagoditi ili posebno ustrojiti stimulatívne mere za podsticanje obuke iz ovih radnji. I za gađanje oklopnih i vazdušnih ciljeva potrebno je propisati medalju dobrog strelca, nagradno odsustvo, pohvale i drugo. Na ovoj osnovi učiniti radikalniji zaokret u oceni uspeha jedinice, oceni starešina, u organizaciji takmičenja radi veće zainteresovanosti za ovu obuku.

Želeo bih da se izneta pitanja shvate samo kao povod za diskusiju čiji je cilj traženje rešenja koje nameću savremeni uslovi ratovanja.

General-potpukovnik  
Velimir KNEŽEVIĆ